C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\Hasek_Jaroslav-Stavnicka_idyla.pdb

PDB Name: Šťávnická idyla
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXt
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 16.8.1973
Modification Date: 16.8.1973
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

Šťávnická idyla
Jaroslav Hašek

Ať se potkávali tuláci nad Šťávnicí i pod Šťávnicí kdekoliv, říkali jeden druhému, aby nikdo do Šťávnice nechodil, takže toto bohaté místo bylo uzavřeno pro tuláky i žebráky z jich dobré vůle. A přece jsou občané štavničtí velmi dobrého srdce a mají vždy doma hojnost uzeného masa z domácích i divokých vepřů a rádi prokazují milosrdenství, neboť je taková pověst, dokud budou mít měšťané štávničtí štědrou ruku otevřenu, že se město nepropadne. Báňská Štávnice je totiž poddolována státními doly na stříbro i na zlato a již jednou na hořejším městě propadl se jeden dům měšťana Kužmy, a kde stál, tam utvořilo se hluboké jezírko. A pod jezírkem odpočívá rodina pana Kužmy, kterou to stihlo právě u oběda.
Měšťané šťávničtí vyciťovali tu tragédii, neboť oběd jest u Štávničanů čímsi posvátným. Štávničani vytvořili z oběda posvátný úkon. Oni nejedí, oni se modlí. Polév'ka, tot jejich introitus a uzený ovčí sýr od Ďumbíru, toť ite, missa est.
A tragédie rodiny Kužmovy zdála se být tím hroznější, poněvadž den předtím pan Kužma v hovoru se sousedy tolik se těšil na zítřejší oběd, který měl sestávat z pečené hlavy divokého kance se zelím z dýní z požehnaných rovin u Rimavské Soboty.
Až možňá za tisíce let přijdou paleontologové na místo katastrofy, tu naleznou tam vedle kosti pana Kužmy i hlavu divokého kance. A věda řekne, že tu zahynul pračlověk, usmrcen na lovu předpotopní obludou. A nikdo nevyzkoumá, že byla kdysi jakási Báňská Štávnice. Ani zachovají-li se do té doby mapy jenerálního štábu, neboť ty ji označují jménem Selmecbánya, čemuž nerozumí jiz v Sitně a ve Sv. Andráši, dvě hodiny odtud po Šťávnickém potoku.
A ze Sv. Andráše pocházejí právě hlavy divokých kanců, ze Sitna přivážejí selata a kousek dál od

Žibřitova zvěřinu. Tak doleji od Krupiny až k Almáši, tam pěstují bělouké husy, které se ve Šťávnici pekou s plody oskeruše.
Nad Prepackým jezírkem poletují divoké kachny. I ty, pečené s jalovcem, obírají dobří měšťané štávničtí. Kotlinou od Almáše vanou teplé větry na štávnické straně a rodí se tam víno, ohnivější vína z heďaljských vršků. Je to táž réva, kterou proslul Děndéš, odkud jak známo přenesli sazenice do Tokaje. Nevím sice, je-li to pravda, ale slyšel jsem tak vyprávět ve Štávnici.
Víno to jest velmi dobré a chutná znamenitě, zapíjí-li se na žluté melouny, které vozí do města též od Almáše. Nakládané melouny výborně hodí se k pečeným kuřatům od Bystřice, velkým a krásným, že mohl ten Šťávničan směle zvolat: "To nejsou kuřata, to jsou pštrosi!"
Od Jestřábí vozí pak krocany, pravé obry. Jich bílé maso polévají ve Štávnici zvláštni omáčkou z červené dřínkové zavařeniny.
Potom nosí do Štávnice na trh pstruhy od Žibřitova z horských potoků. Přimyslíme-li si pak k tomu půvabnou krajinu, zaplavenou zlatou září slunce, a brčálová luka, tu chápeme, proč mají Štávničani radost ze života, zejména když ví, že to slunce září jim proto na vinice, aby se hrozny červenaly, aby zrály oskeruše a aby z lučin bylo to dobré vonící seno, které dodává síly masu hovězího dobytka, takže slunce, když zazáří do jídelny na talíře polévky, shledá se opět se svým dílem.
Na Šťávnickém potoku dvanáct mlýnů zpracovává bílou mouku pro Šťávničany, aby i ty masité omelety z masa telat od Hronu měly šat křehký a chutný.
Všeho bylo dost v tom blaženém městě, které místo medvědí hlavy mohlo si dát směle do svého znaku nůž a vidličku. Baníci z okolí zanechávali po šichtách pěkné peníze v městě a bylo tam vždy veselo.
Ve starých domech byly ještě tytéž krčmy, ve kterých zasedávali horníci Sasíci z dob krále Vladislava, když zde počali dolovat. Když přicházívali sem tuláci a žebráci, tu slyšeli všude hrát a zpívat, a ať byli baníci či měštan zatahovali je do krčem, kde bylo jídla a pití tolik, jeden starý žebrák, když se najedl, se slzami v očích řekl dobrácky pánům měšťanům kolem velkého dubového stolu: "Jezte a pijte, velkomožní pánové, já už nemohu."
Vyprávěli si tuláci po uherské krajině o celých kýtách srnčích, když je zatáhli páni měštané do svých domů, a jak je pobízeli, aby si popustili opasky, a za každým soustem pro vytrávení jak do nich lili borovičku z lesního jalovce z těch svěžích veselých strání žibřitovských.
Chodili žebráci až od Spiše, z Gemeru, z Liptova. Od rovin pod Děndéšem až po tatranské hory a sněžnou Magúru opěvovali mezi sebou zlatá srdce Šťávničanů, měštanů i baníků.
Až takhle jednoho dne přišla zlá pohroma. Inspektorem městské policie stal se pan László Halás. Byl příbuzný zdejšího župana, který by byl snad činil při různé příležitosti na měštany nemravný nátlak, kdyby to nebyli bývali takoví dobráci. Takhle, když řekl starostovi města Frigyesovi, že jeho strýc Halás bude inspektorem městské poIicíe, pan Frigyes sám se divil, jak se to mohlo stát, že již dříve na to nepřipadl, ačkoliv až do toho dne neměl ani tušení, že nějaký László Halás žije v zemi koruny sv. Štěpána.
A nebyl přece pan Halás jen z tuctových lidí. Býval policejním strážníkem v Pešti a vyznamenal se dvakrát. Jednou předvedl na strážnici svého otce pro rušení nočního klidu a podruhé svého bytného, u kterého bydlil v nejlepší shodě již osmnáct let, a to z toho důvodu, že týž hulákal na jednom mostě. Pak přišly nějaké demonstrace a on usekl šavlí nos jednomu inspektorovi tajné policie. Tento přehmat nevyvážily ony dvě okolnosti nejsvědomitějšího plnění povinností a Brutus šel. Nedali mu ani penzi a on na svou vlastní pěst prováděl bezpečnost. Vnikal do heren a zabavoval banky o své vlastní újmě. Žil z toho velmi skromně, poněvadž obyčejně mu nařezali. Jednou překvapil při hazardní hře jednoho policejního komisaře, který ho dal zatknout. Šlo tu o podvod, seděl dva měsíce a pak byl vypovězen z Pešti. V nouzi obrátil se na svého synovce župana ze Štávnice a stal se policejním inspektorem v tom dobrém městě.
A od té doby počaly mizet ze Šťávnice návštěvy tuláků a žebráků. Právě tak, jak to řekl starostovi města: "Já vymýtím z města žebrotu." Starosta poukázal na staré zvyky pohostinství, ale pan Halás odpověděl stereotypně, kouleje strašně očima: "Já vymýtím z města žebrotu. Bůh je svědek, že koho při žebrotě chytím, že mu budou záda pálit."
Proto také říkali si žebráci, že tam v Šťávnici, v tom bývalém ráji, bije policejní inspektor provazy tulácký národ. A do toho právě přišel ten neštastný oběd pana Kužmy. "Bůh se na nás rozhněval, že nekonáme

dobrodiní, není žebráčků ani tuláčků," říkali měšťané, "vida nebožtíka Kužmu, propadl podruhé, a to úplně." Toť byla smutná pravda. Před deseti lety propadl při volbách a teď se propadl i s domem do staré šachty.
A policejní inspektor stával se čím dál tím větším a hroznějším.
Po žebrácích, Cikánech a tulácích došlo i na veselé baníky. Jednoho dne táhli z hořejšího města dolů z dolů a zpívali si hornickou píseň, starou píseň baníků.
Vstávaj, Juro, hore, na bánu klopajú,
keď neskoro príděš, fárať ti nedajú.
Neskoro som prišiel, fárať mi nedali,
ešče ma hutnickú palicú nabili.
Basom vám azaňát s vašemi banami,
keď ste ma nabili, fárajtě si sami.
Když přitáhli k dolní bráně, vystoupil na ně pan Halás.
"Co vřeštíte, psi," počal rozhovor, "že vás odvedu na městský úřad ?"
"K tomu je třeba dvou lidí," řekl mu vlídně baník Martin Kalaš, "jednoho, který vodí, a druhého, který se dá vést, starý šedivý osle."
A táhli dál a do pochodu znělo zas: "Vstávaj, Juro, hore, na bánu klopajú, keď neskoro príděš, fárat ti nědajú..."
Pan Halás vytáhl šavli a zařval: "Já vám ukážu, jak vám budou záda hořet."
"Tak co, hoši," řekl Kalaš, "mám mu dát jednu ? Nebylo by šlechetné, kdybychom stařečka všichni mlátili."
"I hej, Marcine, daj mu dve, snad se vzpamätá." "Dám mu len jednu, bude mít dost," rozhodl se Kalaš a ohnal se silnou banickou pěstí. Pan Halás pustil šavli a udělal kotrmelec. Pak jako by si rozmyslel provozovat takovéto kratochvíle, zůstal ležet roztažen na zemi.
"Tak kdepak jsme přestali?" pravil Kalaš a vzdalovali se za zpěvu: "Neskoro som prišiel, fárat mi nědali, esče ma hutnickú palicú nabili."
Pan Halás neví dodnes, jak dlouho ležel pod dolní branou na dláždění z křemene z okolí, o kterémž dláždění nedávno se vyprávělo v odborných kruzích s patřičnou úctou, že obsahuje v sobě tolik zlata, že by předměstská obec mohla zaplatit všechny své dluhy. Pan Halás neležel však na něm z úcty k němu, byl by jistě rád vstal, ale ze služební blůzy vypadla mu přitom láhev s borovičkou, což nepovažoval za důstojné inspektora městské policie, a proto omdlel podruhé, když milosrdný jeden občan dával mu z jeho vlastní láhve pít. Kromě borovičky, která byla příliš silná na služební obchůzku, byla ta rána Kalašova báječná, jak se vyjádřili všichni, kteří ji viděli. Nezbývalo mu tedy nic jiného než probrat se z mrákot na posteli v bytu měšťana Čulena, právě naproti dolní bráně, kam ho přenesli. Měštan Čulen se blaženě usmíval, když zpozoroval, že jeho vlastní vynález, kořalka z dřínků, působila tak blahodárně na policejního inspektora, že týž se zvedl a počal proklínat celý svět. Vrátil se do života, do společnosti a první jeho bylo že se upamatoval na nejlepší nadávky, obvyklé mezi pasáky vepřů na Dolní zemi, kteří je pochytili kdysi od Kumánů.
"Neříkal jsem to?" vítězoslavně obrátil se pan Čulen k svým synům, "že ta dřínková pijatyka vzkřísí i mrtvého z hrobu?"
Jako odpověď zaznělo z postele zuřivé volání: "Zastřelit, pověsit, zastřelit," a nato teskný výkřik: "Kde mám šavli?"
Pan Čulen podal mu jeho starou podivnou šavli, kterou přinesli za ním, a pan Halás vztyčil se na posteli, vzal šavli do ruky a položil ji na peřinu. Borovička, kterou vypil před událostí, a dřínková pijatyka, kterou do něho nalili zde v Čulenovic domě, počala působit. Pozvedl šavli do výše a počal zpívat husarskou píseň: "Ha meghalok, meghalok, menybe víznek angyálok." "Ať si umru, umru, tak jako tak vezmou mne andělé do nebe."
Pak se položil na bok a začal chrápat, drže v ruce šavli vztyčenou ke stropu. Chtěli mu položit ruku se šavlí na peřinu, ale on spal tak tvrdě, že to nešlo.
Tak ho našel velkomožný pan župan, když se dověděl, že se jeho chráněnci, strýci, něco přihodilo u dolní brány.

Vyprávěl později měšťan Čulen, že pan župan, když uviděl svého strýce László, spícího v tak podivné pozici, že chvíli postál a vyčítavě řekl k spícímu: "Hezky jste to vyvedl, báči." Nato obrátil se k panu Čulenovi, potřásl mu rukou a řekl: "Děkuji vám, ošetřte ho a při příštích volbách navrhnu vás za vládního kandidáta. Vím o tom, že pije borovičku."
Pan Čulen řekl, že rozumí, což znamenalo: "Rozumím, on ji pije se svolením okresního župana."
Ve dveřích ještě se vyjádřil pan župan, že třeba brát ohled na stáří pana Haláse, zejména když považíme, co již toho zkusil ve svém životě. Tu odvážil se pan Čulen jemně zakašlat a řekl, že nastydl na vinici. Pak štípl pan župan ještě dole u dveří Ilonku, dceru pana Čulena, do tváře a ještě dále poplácal službu měšťanovu, čemuž se obě pokorně smály.
Byl již večer, když vypadla panu Halásovi šavle z ruky, ruka mu klesla a on se probudil.
Ležel pod peřinou v uniformě, a proto když si vzal boty, byl již úplně připraven sejít dolů do jídelny, kde na něho čekala večeře, jedna z těch mistrovských děl šťávnických hospodyň. Běloučké masíčko selete s kůrkou bronzovou, rozkošné nohy krocana, na másle pečené roztomilé pstruhy, uzené ovčí oštipky od Ďumbíru, to vše uvádělo pana Haláse v nadšení.
Plnými ústy mumlal, tahaje vidličkou z mísy nejlepší kusy: "lsten biszony, áz jó, bůh je svědek, že je to dobré." Bral boha za svědka, i když pil z cínové konvice z časů Matyáše krále lahodné víno ze štávnických vrchů, které opalizuje, poněvadž prý pod úrodnou vrstvou naleznou se opály, což je pravda.
Když se dost najedl a napil, tu požádal, aby mu ukázali, kde bude spát, a poprosil, aby ho vzbudili před obědem, čemuž bylo vyhověno.
Po obědě, který byl slavnou apoteózou kuchyně Šťávničanů, poslal pan Halás k nožíři nabrousit svou šavli a vyjádřil přání, že by rád se podíval do vinice svého hostitele.
"Řekněte tomu darebákovi," rozkázal, když služka odnášela šavli k nožíři, "že si pro ni pošlu až za týden."
Pan Halás pak velmi sebevědomě kráčel s panem Čulenem a jeho syny na vinici, kde ochutnal i morušové víno. Pak pekli na ohni skopovou kýtu a pustili se do starého ročníku štávnického čertovského, rozuměj vína, jak se v kraji říká. Pan Halás nadával na Slováky a říkal o nich, že jsou dobytek.
Pan Čulen, jehož otec zakládal v Revúci slovenské gymnasium, se červenal a říkal: "To prosím není tak zlé, opravdu není tak zlé."
Z vrchů nad Almášem ozvaly se zvonce ovcí, jak táhly dolů z pastvin do dědiny, a pan Halás usnul uprostřed krásného západu slunce. Důkladně se propotili, než ho odnesli do města a dopravili do postele ve svém domě. V noci se pan Halás probudil, a poněvadž myslil, že je ještě na vinici, vzbudil celý dům voláním, aby přiložili na oheň a uřízli mu kus kýty.
Když se vysvětlilo, kde je, tu hned žádal o trochu borovičky a vyjádřil přání, aby ho vzbudili k obědu. Pravil též, že doufá, že bude zítra na stole pečená hlava divokého kance se šípkovou omáčkou.
Tak to trvalo týden a pan Halás poslal si pro svou šavli. Když mu ji přinesli, velmi se rozčílil a křičel: "Tohle se jmenuje nabroušená šavle, pryč s ní, znova nabrousit a za týden přinést!"
A nyní počal pan Čulen s celou rodinou říkat: "Náš strýček, náš báči László Halás." A dokonce se mu zdálo, že musí být nějak spřízněn s velkomožným panem županem.
Když po uplynutí nového týdne, kdy báči Halás opět víc ztloustl, přinesli mu jeho šavli od nožíře, tu se již nerozčílil. Dal se do smíchu a zvolal: "Podívejte se, tohle má být nabroušená šavle, vraťte ji zpět, já se zlobit nebudu, at ji brousí nanovo a za týden sem pošle."
A počal rozhovor o tom, zdali by nebylo dobré dnes k večeři péci kuřata.
Pan Halás dodnes nemá šavli, poněvadž neshledává, že by byla náležitě nabroušena, a naproti tomu shledal, že přece jen nejlepší kuchyně je u měšťana Čulena.
Žebráčkové chodí zase beze strachu po Šťávnici a baníci si po cestě k domovu vesele zpívají. A okresní župan stále ujišťuje pana Čulena, že ho navrhne za vládního kandidáta.
A tak nerušeně dál svou cestou bere se šťávnická idyla.
* * *
www.main.cz